

Идентифициране на специфични модели на потребление и тенденции при генерирането на отпадъци на територията на Община Русе

доклад от количествено проучване
март-април 2022 г.

Съдържание:

I.	Контекст на проучването	2
II.	Характеристики на проучването и структура на извадката	2
III.	Основни изводи и препоръки	3
IV.	Подробен анализ на резултатите	5
4.1.	Удовлетвореност от управлението на процеса по сметосъбиране и сметоизвозване в общината	5
4.2.	Практики за разделно изхвърляне на отпадъци от пластмаса, метал, хартия и стъкло ..	8
4.3.	Информираност и практики за изхвърляне на други видове отпадъци, различни от битовите	12
4.4.	Гражданска активност: нагласи и реакции в случаи на нерегламентирано изхвърляне на отпадъци	23
4.5.	Нагласи за ползване на новите услуги, предвидени по проекта	24
4.6.	Предпочитани и ползвани информационни канали във връзка с реда и възможностите за сметосъбиране и сметоизвозване	25

I. Контекст на проучването

Настоящото проучване е проведено от социологическа агенция „Алфа Рисърч“ по поръчка на Община Русе като част от проект BGENVIRONMENT-3.002-0005-C02 „Мерки за подобряване управлението на отпадъците в общините Русе, Тутракан, Сливо поле и Ветово, финансиран по програма „Опазване на околната среда и климатични промени“ на ФМ на ЕИП. Целта на проекта е да съдейства за подобряване управлението на отпадъците и използването им като ресурс чрез реализиране на 4 общински схеми за разделно събиране и рециклиране на отпадъците в изброените общини. Като част от поставените цели и задачи по проекта се реализира социологическо проучване за идентифициране на специфични модели на потребление и тенденции при генериране на отпадъци на територията на общините Русе, Тутракан, Сливо поле и Ветово. Предвид дългосрочната цел на планираните политики и мерки във връзка с проекта, а именно намаляване количеството на генерираните отпадъци, е от изключително значение да се познават навиците и практиките на гражданите във връзка с изхвърлянето на отпадъци. За набирането на тази информация агенция „Алфа Рисърч“ разработи инструментариум за провеждане на количествено анкетно проучване, реализира проучването на терен във всяка от четирите общини и представи подробен анализ на резултатите, включително препоръки във връзка с изпълнението на проекта. В настоящия аналитичен доклад са представени резултатите от проучването, проведено на територията на община Русе.

II. Характеристики на проучването и структура на извадката

2

Реализирано от:	Алфа Рисърч ООД
Възложител:	Община Русе
Период на провеждане:	15 февруари – 21 март 2022 г.
Представителност:	За пълнолетното население на община Русе
Обем на извадката:	300 ефективни интервюта
Метод на формиране на извадката:	Извадка, стратифицирана по тип населено място и подбор на респондентите по квота, базирана на основни социално-демографски характеристики (пол, възраст и образование)

Метод на набиране на информацията:

Пряко стандартизирано интервю по домовете на интервюираните лица чрез таблети

Демографски характеристики (%)

Населено място:	гр. Русе	90.0
	с. Басарбово	3.3
	с. Николово	3.3
	с. Тетово	3.3

Възраст:	18-30 г.	22.3
	31-40 г.	18.0
	41-50 г.	16.0
	51-60 г.	18.7
	61+ г.	25.0

Пол:	Мъж	47.7
	Жена	52.3

Възраст:	Висше	26.3
	Полувисше	2.3
	Средно	53.3
	Основно	18.0

Етническа принадлежност	Българска	92.0
	Турска	4.3
	Ромска	3.7

Вие живеете в:	Къща	18.3
	Жилищен блок/многофамилна сграда	81.7

III. Основни изводи и препоръки

Резултатите от проучването, проведено на територията на Община Русе **недвусмислено потвърждават потребността от осигуряване на предвидените по проекта съдове за изхвърляне на специфични видове отпадъци (около и над 90% общ интерес към ползването им)**. Основните акценти, които анализа на събраните данни открии са:

- Реалната ползваемост на новите услуги/съдове няма да бъде безусловна. Две са ключовите условия, които мнозинството от гражданите поставят по отношение на предвидените нововъведения – да са близо до домовете им и ползването им да не налага повишаване размера на такса смет. Въпреки това, около 1/3 от запитаните са склонни да използват такива съдове независимо от тяхното разположение в общината (най-голяма е готовността за ползване на контейнерите за строителни отпадъци), а 49% са склонни да

приемат и известно увеличение на такса смет срещу възможността за безплатно изхвърляне на такива отпадъци. **Значително по-мотивирани да ползват такива съдове безусловно са онези граждани, които по принцип изхвърлят тези видове отпадъци регламентирано.** И обратно, най-слаб интерес и най-много условия за ползване на предвидените нови възможности поставят онези, които изхвърлят нерегламентирано или хората, които по принцип не генерират такива отпадъци.

- Нововъведенията по настоящия проект имат **важна функция и по отношение цялостното развитие и подобрене на процесите по сметосъбиране и сметоизвозване.** Като най-сериозен проблем в това отношение гражданите на общината отчитат нерегламентираното изхвърляне на всякакви отпадъци до и около общите контейнери. Това са предимно специфични видове отпадъци, които ще могат да се приемат в предвидените мобилни станции.
- Разделното изхвърляне на отпадъци като цялостен ангажимент и устойчива практика е все още ограничено и практикувано от около 14% от населението на общината – най-вече жители на град Русе. Развитието на тези практики има пряко отношение към ползваемостта на новите услуги. **За стимулиране на такова поведение и изграждане на навици за разделно изхвърляне са необходими комплексни усилия** – както в посока повишаване на информираността и противодействие на дезинформацията, така и с цел представяне на разделното изхвърляне като достъпна, постижима и осмислена от индивидуалния принос на всеки човек практика.
- Налице са **устойчиви практики за нерегламентирано изхвърляне на различните категории отпадъци, разпространени сред между 1/5 и 1/3 от жителите на общината в зависимост от типа отпадък.** Най-съществен сред тях е делът на изхвърляните до/около общите контейнерите специфични отпадъци. Голяма част от тези практики са резултат от **липсата на достъпен и удобен начин за регламентираното им изхвърляне в или около конкретните населени места** – проблем, който създаването на мобилни станции по настоящия проект може директно да адресира.
- Проучването регистрира също сравнително **ниска информираност за съществуващите към момента в общината допълнителни услуги** като съдове за изхвърляне на стари дрехи и обувки, кампании за събиране на опасни отпадъци, безплатно раздаване на компостери за органични отпадъци. Управлението и комуникирането на тези услуги с гражданите показва пропуски, които следва да се запълнят и да не се допускат с въвеждането на новите услуги.

По отношение на идентифицираните проблемни области, препоръчваме изграждането на **цялостна концепция за комуникиране на процеса за управление на отпадъците в общината**, която да осигури разширяване на информираността, споделяне и насърчаване на добрите практики, стимулиране на гражданската активност и увеличаване на контрола върху нерегламентираните практики. Тази концепция може да стъпи на следните **конкретни препоръки**:

Проект BGENVIRONMENT-3.002-0005 „Мерки за подобряване управлението на отпадъците в общините Русе, Тутракан, Сливо поле и Ветово“, по програма „Опазване на околната среда и климатичните промени“ на ФМ на ЕИП 2014-2021

- Общината да насърчава подаването на сигнали от граждани към фирмите, които отговарят за почистването на тези места, включително с ясна и точна информация за телефоните, на които могат да сигнализират.
- Към хората да се излъчват правилните послания и то по недвусмислен начин, посредством нагледни примери и образователни инициативи (особено такива, насочени към младите хора), така че постепенно да се създаде един благоприятстващ фон и обществено разбиране за значимостта на практиките за разделно изхвърляне на отпадъци.
- Да се организират кампании, които да онагледяват процесите на обработка на разделно събрания отпадък, послания, които да сложат акцент върху значимостта на индивидуалните усилия, полагани от всеки човек/домакинство, информация и примери, които да демонстрират, че тези усилия са постижима задача за всеки.
- Да се комуникират към по-широки слоеве от населението новите възможности за разделно изхвърляне на текстилни и кожени отпадъци, така че да се разшири тяхната употреба. Да се разшири информираността за провежданите от общината кампании за изхвърляне на опасни и други отпадъци.
- Да се изгради комплексен подход, които да включва както повишаване на информираността на хората за това по какъв начин могат да изхвърлят различни видове отпадъци, така и повишаване на контрола и преосмисляне размера на налаганите санкции. Трябва да се помисли също за подобряване условията и повишаване достъпността до регионалното депо за отпадъци, така че всеки гражданин да може безпрепятствено да изхвърля специфични видове отпадъци там.
- Да се работи за повишаване ангажираността, бдителността и нетърпимостта на хората към нерегламентирани практики, предоставяйки на първо място конкретна информация за това каква е ролята на гражданите в процеса на установяване на нарушения, какъв е реда при подаване на сигнали и какви точно са предприеманите последващи действия, така че да се стигне до налагане на санкции на нарушителите.
- Новите услуги/съдове да се презентират с акцент върху техния принос за намаляването размера на общия отпадък и опазване на околната среда, както и удобството при ползването им (на хората няма да се налага да организират извозване от частни фирми, нито да извозват отпадъците си до депо). След първоначален гратисен период – промотиране, запознаване с новите услуги, образователни инициативи за изграждане на навици за ползването им, те да бъдат разумно, балансирано и аргументирано обвързани с конкретен финансов ангажимент от страна на гражданите.

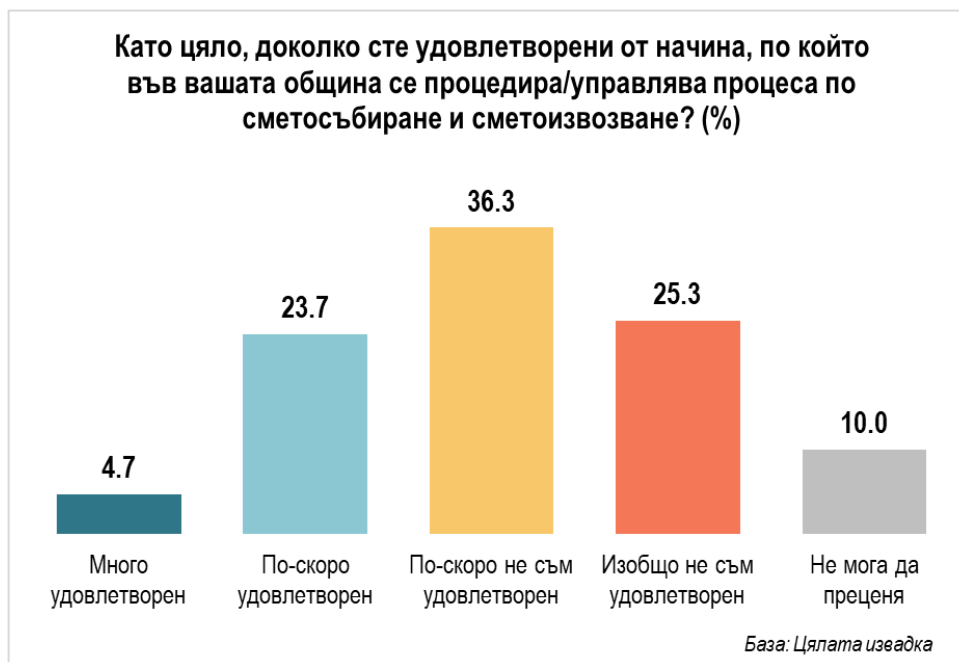
IV. Подробен анализ на резултатите

4.1. Удовлетвореност от управлението на процеса по сметосъбиране и сметоизвозване в общината

Проект BGENVIRONMENT-3.002-0005 „Мерки за подобряване управлението на отпадъците в общините Русе, Тутракан, Сливо поле и Ветово“, по програма „Опазване на околната среда и климатичните промени“ на ФМ на ЕИП 2014-2021

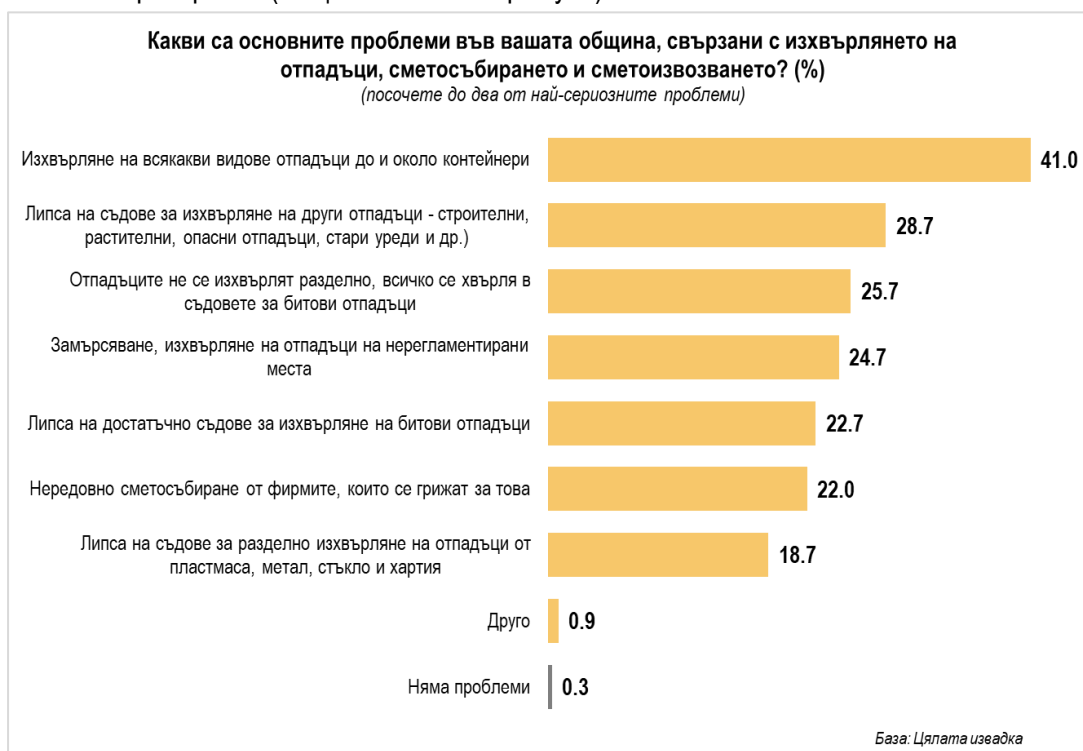
Общата удовлетвореност на жителите на Община Русе от начина, по който се управлява процеса по сметосъбиране и сметоизвозване е **сравнително слаба, с преобладаващо критични оценки**. 62% от гражданите заявяват ниска удовлетвореност – съответно 36,3% се чувстват по-скоро неудовлетворени, а 25,3% са изцяло неудовлетворени. Положителни оценки за управлението на сметосъбирането и сметоизвозването в общината поставят общо 28% от пълнолетните жители на общината като по-скоро удовлетворените са 23,7%, а изцяло удовлетворените – 4,7%. Важно е да се отбележи, че критичното отношение на хората доминира само в град Русе. Като общински център и голям град, Русе среща най-големи предизвикателства във връзка с организирането на управлението на отпадъците. Оттам и по-критичните оценки на неговите жители. Изразените оценки варират и в зависимост от социално-демографските характеристики на респондентите. По-критични, например, са висшистите, най-високодоходните групи хора, учащите (най-вече студенти), майките с малки деца, но също и представителите на ромския етнос (анкетирани в кв. Селеметя на гр. Русе).

Списъкът от проблеми, които жителите на общината идентифицират във връзка с процесите на сметосъбиране, сметоизвозване и изхвърляне на отпадъци, е дълъг. **Най-голям дял от запитаните определят като най-сериозен проблема с изхвърлянето на отпадъци до и около контейнерите (41%)**. Решаването на този проблем е сложна задача, свързана с цялостна промяна в навиците на хората, но за своевременната реакция при установяване на такива замърсявания е особено важна гражданската активност. В този смисъл, **общината трябва да насърчава подаването на сигнали от граждани към фирмите, които отговарят за почистването на тези места, включително с ясна и точна информация за телефоните, на които могат да сигнализират**.

На следващо място се нареждат няколко типа проблеми със сравнително сходна честота на посочване. Един от тях е **липсата на съдове за изхвърляне на други отпадъци** (напр. строителни, растителни, опасни и др.), посочен от 29% от респондентите – проблем, който ще бъде пряко адресиран от предвидените в проекта дейности, свързани със създаване на мобилни станции за разделно събиране на отпадъци и осигуряване на съдове за разделно събиране и рециклиране на строителни отпадъци. В класацията на гражданите за най-наболели проблеми в тази сфера следват още няколко нерегламентирани и лоши обществени практики, свързани с изхвърлянето на отпадъци. Това са слабо развитото разделно изхвърляне на отпадъци (26%) и изхвърлянето на боклук на нерегламентирани места (25%). На следващо място се споменават проблеми, свързани с управлението на процесите като липса на достатъчно съдове за битов отпадък (23%), нередовно сметосъбиране на фирмите, които се грижат за това (22%) и липса на съдове за разделно събиране на отпадъци от пластмаса, метал, стъкло и хартия (19%). Последният споменат проблем неслучайно отеква и тревожи в най-малка степен гражданите – доброто насищане на град Русе с такава инфраструктура се потвърждава и от думите на кмета на общината, който в интервю за общинското радио посочва, че само на територията на града са разположени точки за разделно изхвърляне на отпадъци, които са със 72 повече от изискуемото за неговата територия (общо 269 точки в гр. Русе)¹.

¹ https://www.radioruse.com/%d0%ba%d0%bc%d0%b5%d1%82%d1%8a%d1%82-%d0%bf%d0%b5%d0%bd%d1%87%d0%be-%d0%bc%d0%b8%d0%bb%d0%ba%d0%be%d0%b2-%d0%be%d1%82%d0%b3%d0%be%d0%b2%d0%b0%d1%80%d1%8f-%d0%bd%d0%b0-%d0%b0%d0%ba%d1%82%d1%83%d0%b0/?fbclid=IwAR0fU_iWBVx2KUxoQIOcevTTwMsUm9g9TZbSCc0omVMcTyVe8PTEVJJZUE

4.2. Практики за разделно изхвърляне на отпадъци от пластмаса, метал, хартия и стъкло

Около половината от жителите на община Русе заявяват, че изхвърлят в една или друга степен разделно отпадъците от пластмаса, метал, хартия и стъкло, които генерират в бита си. **Само 14%, обаче, са възприели тази практика като цялостен ангажимент** във връзка с изхвърлянето на отпадъци и споделят, че в тяхното домакинство се изхвърлят разделно всички отпадъци от такива материали. Значително повече, 37%, са онези, които заявяват, че изхвърлят голяма част от тези отпадъци разделно. 11% от жителите на общината декларират, че понякога, например по време на организирани кампании, се случва да изхвърлят такива отпадъци разделно, но те са малка част от всички такива, които генерират. А други 38% изобщо не практикуват разделно изхвърляне на отпадъци. Няколко са ключови елементи по отношение на интерпретацията на дадените отговори на този въпрос, които е редно да удържаме в анализа. На първо място, това е склонността на респондентите да посочват социално престижни отговори. Разделно събиране и изхвърляне на отпадъци, независимо в каква степен е разпространено, се е утвърдило имиджово като добра обществена практика и в този смисъл е възможно някои респонденти, давайки своите отговори пред интервюерите, да надценяват усилията, които полагат в това отношение. В този смисъл, реалното разпространение на разделното изхвърляне на отпадъци, разглеждано като цялостна и устойчива ежедневна практика, може да се окаже по-ограничено – основно в рамките на заявяващите, че изхвърлят разделно целия си отпадък от пластмаса, метал, хартия и стъкло.

Разделното изхвърляне на отпадъци е практика, значително по-широко разпространена в гр. Русе, където наситеността с точки за разделно събиране е голяма. В две от останалите три населени места, попаднали в извадката, изобщо няма случаи на разделно изхвърлящи респонденти. Други социално-демографски групи, при които е налице по-голяма активност и ангажираност в разделното събиране и изхвърляне на отпадъци са висшистите и учащите.

Сред най-често посочваните причини хората да не изхвърлят разделно отпадъците си, са **неудобствата, с които те свързват разделното събиране**. Като основна причина, респондентите посочват липсата на контейнери за разделно събиране в близост до дома им (45%). Разбирането за близост и отдалечеността на точките за разделно събиране от дома е условно. Понякога дори няколко десетки метра разстояние от контейнерите за общия битов отпадък до точките за разделно събиране, се възприемат като затруднение/неудобство, оправдаващо неизменчивостта на старите навици. 36% пък споделят, че липсата на подходящо място у дома за разделното събиране на такива отпадъци ги спира да възприемат тази практика, а 23% директно признават, че разделното събиране и изхвърляне им се струва твърде сложно. Практиките за изхвърляне на битови отпадъци представляват изключително устойчив навик, чиято промяна, особено в по-големи мащаби, изисква систематични усилия в дълъг период от време. Но тази промяна не може да дойде като следствие само от индивидуалните усилия на домакинствата. **Изключително важно е към хората да се излъчват правилните послания и то по недвусмислен начин, посредством нагледни примери, така че постепенно да се създаде един благоприятстващ фон и обществено разбиране за значимостта на практиките за разделно изхвърляне на отпадъци.** Един конкретен пример за нагласа, осуетяваща развитието на тези практики, е твърдението, че няма смисъл от разделното изхвърляне на отпадъци, защото накрая целия боклук отива на едно място, споделяно от 37% от жителите на общината. Това е втората по честота на посочване причина, поради която хората не практикуват разделно изхвърляне. Наред с това се появяват и други аргументи, свързани с дезинформация или липса на информация като например „няма смисъл от разделното изхвърляне, защото никой не го практикува“ (15%) или „не съм информиран за разделното събиране на отпадъци“ (12%). На този тип причини за утвърждаване на досегашните навици и отказ от промяната им може да се реагира чрез комуникационни средства – напр. **кампании, които да онагледяват процесите на обработка на разделно събрания отпадък, послания, които да сложат акцент върху значимостта на индивидуалните усилия, полагани от всеки човек/домакинство, информация и примери, които да демонстрират, че тези усилия са постижима задача за всеки.** Точното таргетиране на тези послания сред групите, които в най-голяма степен споделят една или друга от посочените нагласи, е ключ към ефективността на подобни кампании.

Какво ви спира да изхвърляте редовно тези отпадъци разделно? (%)

(възможен е повече от един отговор)

База: Посочилите, че изхвърлят малка част или изобщо не изхвърлят отпадъците си от пластмаса, метал, стъкло и хартия разделно

Основен мотивиращ фактор за хората, които заявяват, че изхвърлят голяма част или всичките си отпадъци от пластмаса, метал, хартия и стъкло разделно, да го правят е **увереността, че по този начин опазват околната среда по-чиста** (68%). На следващо място сред факторите, движещи тези практики, се нареждат схващането, че „чрез рециклирането се спестява енергия за производството на същите материали“ (49%), както и това, че по този начин „помагам да се намали потреблението на ресурси и те да се запазят за следващите поколения“ (45%). Около 1/3 от запитаните посочват като причина за своите усилия намаляването на ефекта от глобалното затопляне, а около 1/4 го правят, взимайки пример от свои приятели/членове на семейството. Благотворителния елемент в мотивацията за разделно изхвърляне на отпадъци също е налице – 9% заявяват, че по този начин се включват в благотворителна кауза (най-често млади хора до 40 годишна възраст).

Сходни на посочените в горната графика са и причините, поради които хората, изхвърлящи малка част от отпадъците си разделно, го правят. И при тях основни мотивиращи фактори са опазване на околната среда по-чиста (46%), спестяване на енергия за производство на същите материали (42%), намаляване потреблението на ресурси и спестяването им за бъдещи поколения (39%). Интересна и напълно логична е завишената значимост на участието в благотворителни каузи като повод за разделно събиране и изхвърляне на отпадъци. 36% от хората, изхвърлящи разделно спорадично споделят, че го правят за да се включат в такава кампания. Примери за подобни каузи на територията на гр. Русе са кампанията за събиране на пластмасови капачки „Капачки за бъдеще“, „Стара хартия за нова книга“, в рамките на която се събира хартия за рециклиране и др. Такива кампании успяват да въвлечат много хора в практиките за разделно събиране, но въпреки това сами по себе си те не са в състояние да развият тези практики в устойчиви навици.

4.3. Информираност и практики за изхвърляне на други видове отпадъци, различни от битовите

Практиките за разделно събиране и изхвърляне на отпадъци зависят в голяма степен от информираността на хората за различните видове отпадъци, тяхното категоризиране и съответно реда за изхвърлянето им. Един от индикаторите за степента на информираност по тези въпроси е разбирането за това кои отпадъци спадат към т.нар. опасни отпадъци. Почти всички жители на общината определят живачните термометри като опасен отпадък (90%), на следващо място като опасни се разпознават използваните батерии (71%), боите, мастилата, лепилата, лаковете (65%), лекарствата с изтекъл срок на годност (60%). Почистващите препарати се определят като опасен отпадък от 49% от гражданите на общината, а други отпадъци в тази категория като стари осветителни крушки и стара техника се разпознават като опасни от едва около 1/3 от населението на общината. **Слабата информираност за тези видове опасни отпадъци е характерна за всички социално-демографски групи и е предпоставка за утвърждаването на лошите практики, свързани с изхвърлянето им на нерегламентирани места.**

На територията на гр. Русе, освен точките за разделно изхвърляне на отпадъци от пластмаса, метал, хартия и стъкло, са разположени и 10 контейнера за изхвърляне на стари дрехи и обувки. Близо половината от пълнолетните жители на общината (48%) и малко над половината от жителите на града (52%) знаят за тази възможност. Най-слабо информирани за наличието на такива съдове са средните и възрастните поколения, хората с най-ниски доходи, представителите на ромското малцинство, докато висшистите и младите хора до 30 г. възраст са по-запознати спрямо средното. Останалите 52% от жителите на Община Русе или са убедени, че няма такива контейнери (29%) или не са сигурни дали има или няма (23%). Тези резултати показват необходимостта от повече работа в посока **комуникиране към по-широки слоеве от населението на новите възможности за разделно изхвърляне на текстилни и кожени отпадъци, така че да се разшири тяхната употреба.**

По отношение на опасните отпадъци 1/4 от запитаните твърдят, че в общината има специални съдове за изхвърляне на такива. 47% не смятат, че има такива, а 28% не са запознати. Тъй като на територията на общината към момента няма постоянно разположени съдове за опасни отпадъци, а само мобилни такива, които влизат в употреба кампанийно, вероятно част от тези отговори визират съдовете за използвани батерии, разположени на много ключови места като магазини, общински сгради и др.

За всички останали тествани във въпросника категории отпадъци – строителни, растителни/органични, старо оборудване и стари мебели, респондентите или са категорични, че

няма специални съдове (около 2/3 от запитаните), или не знаят дали има такива (около 1/3 от запитаните). Единични са случаите, в които респонденти заявяват, че има съдове за безплатно изхвърляне на такива отпадъци (4% смятат, че има съдове за строителни отпадъци, 4% - за растителни отпадъци, по 1% - за старо оборудване и стари мебели). На практика, в гр. Русе и околните населени места в общината са раздавани компостери за оползотворяване на органични отпадъци, а 7% от участвалите в проучването твърдят, че самите те използват такива. За останалите видове отпадъци, обаче, в общината действително не са налични съдове за безплатно ползване.

Попитани знаят ли дали в общината се провеждат кампании за изхвърляне на същите видове отпадъци, респондентите дават в сходна степен утвърдителни отговори. Вероятно поради това, че са чували за възможността за разделно изхвърляне на стари дрехи и обувки, но и като следствие от множеството обществени каузи, свързани с даряване на дрехи и обувки, 27% заявяват, че в общината има кампании за събиране на такива. 15% пък знаят, че в общината се организират кампании за събиране на опасни отпадъци. Вероятно част от тези респонденти действително имат предвид кампаниите с фирма „БалБок Инженеринг“ АД, но е възможно известна част от тях да визират наличните съдове за изхвърляне на такива. Слабата запознатост

с тази кампания, която по публични данни датира от 2018 г., е индикация за това, че са необходими **повече усилия, за да достига тази информация до мнозинството жители на града и общината**. По отношение на всеки от останалите изброени видове отпадъци структурата на отговорите в приблизително такава – около 1/3 смятат, че не се провеждат такива кампании, а близо 2/3 не са сигурни дали има или няма такива.

Практиките на жителите на община Русе за изхвърляне на отпадъци варират в зависимост от типа отпадъци, които генерират. **Налице са устойчиви практики за нерегламентирано изхвърляне на различните категории отпадъци, разпространени сред между 1/5 и 1/3 от жителите на общината в зависимост от типа отпадък**. Най-съществен сред тях е делът на изхвърляните до/около общите контейнерите специфични отпадъци. Голяма част от тези практики са резултат от липсата на достъпен и удобен начин за регламентираното им изхвърляне в или около конкретните населени места – проблем, който създаването на мобилни станции по настоящия проект може директно да адресира.

На малко над 2/3 от жителите на общината се случва да изхвърлят строителни отпадъци (29% заявяват, че не генерират такива). Поради липсата на контейнери за такива отпадъци за свободно

ползване от гражданите, най-голяма част от тях използват услугите на частни фирми/лица, които събират и извозват строителните отпадъци (39%). Макар и считана за обичайна, има съществени рискове тази практика също да е свързана с нерегламентирано изхвърляне на отпадъци, доколкото действията на съответните фирми/частни лица след приемане на боклука не подлежат на контрол от страна на клиента. 8% споделят, че изхвърлят такива отпадъци на депо, а други 8% - в специални съдове за целта (вероятно също срещу заплащане). 2% от запитаните заявяват, че плащат на общината да извози строителните им отпадъци. Отвъд описаните практики, обаче, немалка част от гражданите (20%) практикуват нерегламентирано изхвърляне на строителни отпадъци. 13% изхвърлят такива отпадъци в или до контейнерите за битов отпадък, а 7% - на сметище извън града.

По отношение на растителните отпадъци, близо половината от запитаните споделят, че нямат такива (47%). Най-голям дял от останалите твърдят, че изхвърлят растителните/органичните си отпадъци в контейнерите за битов отпадък (33%). 7% използват специални съдове за целта (компостери), 6% ги изхвърлят на депо, а по 2% се обръщат срещу заплащане към частни фирми/лица и общината. Също 2% е делът на онези, които изхвърлят растителните си отпадъци на сметище извън града.

Практиките за изхвърляне на опасни отпадъци се различават от описаните дотук. Близко 1/4 споделят, че нямат такива, визирайки препарати, лекарства и батерии (*това са изброени във въпросника примери за опасни отпадъци*). Мнозинството от гражданите изхвърлят подобни отпадъци по два основни начина – в контейнерите за битов отпадък (34%) и в специални съдове за такива отпадъци (30%). Последният цитиран отговор вероятно отразява практиките за изхвърляне на използвани батерии в съответните предназначени за целта съдове, разположени на много обществени места. 6% споделят, че изхвърлят опасни отпадъци на депо, 4% плащат на частни фирми за тази цел, а 1% - на общината. Интересен е фактът, че едва 2% от гражданите заявяват, че изхвърлят опасни отпадъци по време на организирани кампании. Особено предвид факта, че изхвърлящите такива отпадъци нерегламентирано, в контейнерите за битов отпадък, на голяма част от които е изрично посочено, че не се изхвърлят такива отпадъци, са 17 пъти повече. Тази констатация от една страна показва **необходимостта от осигуряване на възможности за изхвърляне на такива отпадъци разделно, като част от предвидените по проекта мобилни станции**. От друга страна, обаче, тя е сигнална лампа за слабата ефективност на провежданите до момента кампании за събиране на опасни отпадъци.

По какъв начин най-често изхвърляте опасни отпадъци? (%)

База: Цялата извадка

Изхвърлянето на старото електрическо оборудване също е съпроводено от нерегламентирани практики. 40% от жителите на общината нямат такъв тип отпадъци. Останалите практикуват най-често извозване на отпадъците от частна фирма/лица срещу заплащане (19%), изхвърляне на депо (13%) или изхвърляне в/до контейнерите за битови отпадъци (16%). Значително по-рядко ползвани са специални съдове за такива отпадъци² (5%), изхвърляне в рамките на организирани кампании (3%), съхраняване или предаване за вторични суровини (по 1%). 2% от запитаните заявяват, че изхвърлят такова оборудване на стари сметища. Възможността за приемане на такъв вид отпадъци за рециклиране в мобилните станции по проекта представлява важна стъпка към регламентираното и съобразено с екологичните норми управление на отпадъците.

² Възможни интерпретации за наличието на такива отговори, при условие, че в общината няма специални съдове за изхвърляне на старо оборудване, са смесването на строителни отпадъци, старо оборудване, мебели и др. при организирано изхвърляне от лица/фирми или изхвърлянето на такива отпадъци в мобилните съдове за опасни отпадъци по време на съответните кампании.

По какъв начин най-често изхвърляте старо оборудване? (%)

База: Цялата извадка

39% от жителите на общината не генерират като отпадък стари мебели. Сред останалите най-честата практика за изхвърляне на стари мебели е извозването от частни лица/фирми срещу заплащане (24%). Други 10% носят такива отпадъци на депо, а нерегламентните практики по изхвърляне на стари мебели са свързани с оставянето им до контейнерите за битов отпадък (14%), изхвърлянето на сметища извън града/населеното място (4% - по-често срещана практика в селата), както и, макар и рядко, изгарянето им, вкл. за целите на отоплението (1%).

30% от жителите на общината споделят, че не генерират отпадъци като стари дрехи и текстил. Останалите най-често използват специалните съдове за текстил, разположени на 10 места в гр. Русе, за да изхвърлят такива отпадъци (26%). Въпреки наличието на такива съдове и факта, че употребата им се очертава като преобладаваща практика, 1/5 от жителите на общината продължават да изхвърлят стари дрехи и текстил в контейнерите за битов отпадък или до тях. Достъпността на общите контейнери и устойчивостта на навиците за изхвърляне на всякакви видове отпадъци в тях отчасти обясняват това. Друга ключово условие за справяне с лошите практики в този аспект е информираността на хората за съществуването на възможност за разделно изхвърляне на такива отпадъци. Близо година след инсталирането на контейнерите за текстилни отпадъци малко над половината от жителите на общината не знаят, че такива има или са убедени, че няма. **Наличието, разположението им и възможностите, които предлагат трябва да се комуникира по-активно и по-мощно, с помощта на разнообразни комуникационни инструменти, така че информацията да достигне до повече хора, вкл. до жителите на други населени места в общината.** Други значими практики за изхвърляне на стари дрехи и текстил са онези, свързани с даряване – 10% споделят, че подаряват старите си дрехи, а други 5% ги изхвърлят по време на организирани кампании (вероятно отново с цел дарителство).

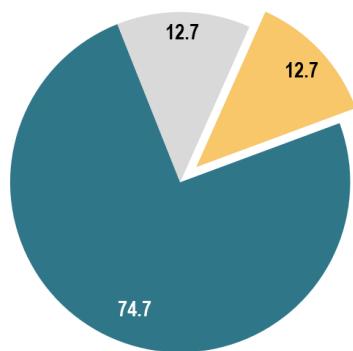
Изхвърлянето на отпадъци на стари (нефункциониращи) сметища е сериозен проблем, с който община Русе трябва да се справя. Въпреки опитите за комуникиране на този проблем с гражданите, обаче, практиките за ползване на такива местности все още не се преодолены. 13% от жителите на общината споделят, че те самите или член на тяхното домакинство са изхвърляли отпадъци на места като стари сметища или местности, където и други хора изхвърлят. В по-голяма степен за такива действия признават мъжете, хората на възраст между 51 и 60 г., и особено най-нискостатусните групи – безработни, с много ниски доходи, от ромски етнически произход, мнозинството от които споделят за такива практики. **За превенция на подобно поведение по отношение на тези най-рискови групи ключова роля има осъществяването на контрол и налагането на санкции при установени нарушения.**

Основните причини за описаната практика, които респондентите споделят, са две – фактът, че изхвърлянето на определени видове отпадъци на стари сметища е най-удобно за тях (40%) и убедеността, че „никой не контролира и не се налагат глоби“ (40%). Тези резултати потвърждават необходимостта от засилване на контролната дейности и превенцията на незаконните практики, свързани с изхвърляне на отпадъци. На следващо място, близо 1/4 от гражданите на общината споделят, че са практикували подобни дейности, защото не знаят, че е незаконно да се изхвърля на такива места. 20% пък го правят, защото не знаят където точно трябва да ги изхвърлят, а 18% оправдават действията си с това, че те са обща практика („познатите/приятелите/съседите ми също изхвърлят на тези места“). Споделяни са също финансови аргументи, мотивиращи тези практики – 13% нямат възможност да платят за изхвърляне на отпадъците си на депо, а за 10% е по-изгодно да рискуват да ги глобят, тъй като размерът на глобите е минимален. За справяне с

подобни проблеми е необходим комплексен подход, които да включва както повишаване на информираността на хората за това по какъв начин могат да изхвърлят различни видове отпадъци, така и повишаване на контрола и преосмисляне размера на налаганите санкции. Трябва да се помисли също за подобряване условията и повишаване достъпността до регионалното депо за отпадъци, така че всеки гражданин да може безпрепятствено да изхвърля специфични видове отпадъци там.

Случвало ли се е някога вие или член на домакинството ви да изхвърляте такива или други отпадъци на места като стари (нефункциониращи) сметища или местности, където и други хора изхвърлят боклуци? (%)

■ Да ■ Не ■ Не знам

База: Цялата извадка

Ако сте изхвърляли отпадъци на такива места, каква е причината? (%)

(възможен е повече от един отговор)

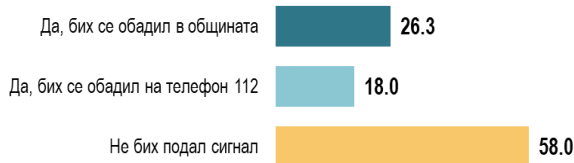

База: Посочилите, че са изхвърляли отпадъци на нерегламентирани места

4.4. Гражданска активност: нагласи и реакции в случаи на нерегламентирано изхвърляне на отпадъци

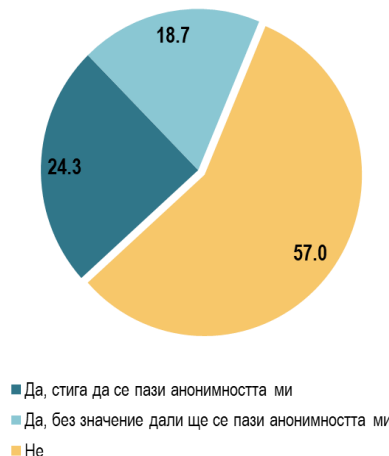
Една от основните трудности, свързана с контролирането и санкционирането на нерегламентирани практики за изхвърляне на отпадъци, е сравнително ограничената гражданска активност. Над половината от жителите на общината (58%) не биха подали сигнал, ако станат свидетели как някой изхвърля отпадъци на нерегламентирани места. 26% биха сигнализирали в общината, 18% - на спешния телефон 112. Приблизително сходни са нагласите на хората, свързани с даването на свидетелски показания за незаконно изхвърлени отпадъци – 57% заявяват, че не биха го направили. 1/4 от гражданите са склонни да свидетелстват, но само ако се гарантира тяхната анонимност, а едва 19% са готови да дадат своите показания пред съответните органи независимо дали ще останат анонимни или не. Логично предвид описаните по-горе практики, представителите на ромската етническа група са най-слабо мотивирани да сигнализират или свидетелстват за подобен тип нарушения. В този смисъл, общината следва да работи за **цялостното повишаване ангажираността, бдителността и нетърпимостта на хората към такива практики, предоставяйки на първо място конкретна информация за това каква е ролята на гражданите в процеса на установяване на нарушения, какъв е реда при подаване на сигнали и какви точно са предприеманите последващи действия, така че да се стигне до налагане на санкции на нарушителите.**

Вие лично, ако станете свидетел как някой изхвърля отпадъци на нерегламентирано място (където е забранено да се изхвърлят отпадъци), бихте ли подали сигнал и към кого бихте се обърнали? (%)
(възможен е повече от един отговор)

База: Цялата извадка

А бихте ли се съгласили да свидетелствате срещу човека, когото сте видели да изхвърля отпадъци нерегламентирано, ако това е единствения начин този човек да бъде глобен? (%)

База: Цялата извадка

4.5. Нагласи за ползване на новите услуги, предвидени по проекта

На декларативно равнище огромното мнозинство от жителите на общината биха ползвали нови или допълнителни съдове за изхвърляне на строителни отпадъци, опасни отпадъци и стара техника, хартия, пластмаса, метал и стъкло, и органични отпадъци, в случай че общината осигури такива. Ползването им от голяма част от хората, обаче, е обвързано с условието да бъдат близо до дома им. Общо 92% от хората споделят, че биха ползвали специални осигурените от община специални съдове за строителни отпадъци, но 58% от тях биха го правили само ако съдовете са в близост до дома им. Аналогично, 93% биха ползвали (или вече ползват подобни) новите съдове за опасни отпадъци и стара техника, но 55% от тях биха го направили само ако съдовете са разположени близо до дома им. Сходна е ситуацията по отношение на допълнителните контейнери/станции за изхвърляне на отпадъци от пластмаса, метал, стъкло и хартия, както и при компостерите за органични отпадъци. Тези резултати безспорно потвърждават значимостта и необходимостта от предвидените в рамките на изпълнявания проект нововъведения по отношение на сметосъбирането. Те, обаче, представляват и категорична заявка за това колко трудна задача ще бъде ангажирането на гражданите в тяхното масово използване. Освен това, макар и ограничени като дял, между 6% и 10% от гражданите категорично заявяват, че въпреки нововъведенията, не биха променили навиците си и биха продължили да изхвърлят тези видове отпадъци, както са го правили и досега. Това са предимно представители на онези групи, при които най-често се наблюдава практикуването на незаконно изхвърляне на отпадъци. Т.е. осигуряването на такива съдове, само по себе си, ако не е съпроводено с допълнителни усилия (осъществяване на контрол, работа с хората по места, повишаване на информираността, увеличаване размера на санкциите), не би повлияло за промяната на навиците и лошите практики на тези групи.

24

Ако Общината осигури (допълнителни) съдове за изхвърляне на следните видове отпадъци, бихте ли ги използвали? (%)

	Да, независимо къде се намират в общината	Да, стига да са в близост до дома ми	Вече ги използвам	Не, ще продължа да изхвърлям тези отпадъци, както и досега
Съдове/контейнери за строителни отпадъци	39.7	52.7	0.7	7.0
Съдове за опасни отпадъци и стара техника	35.3	54.7	3.3	6.7
Компостери за органични/растителни отпадъци	33.0	55.0	0.7	11.3
Съдове за разделно събиране на хартия, пластмаса, стъкло, метал	24.3	62.0	8.0	5.7

База: Цялата извадка

Проект BGENVIRONMENT-3.002-0005 „Мерки за подобряване управлението на отпадъците в общините Русе, Тутракан, Сливо поле и Ветово“, по програма „Опазване на околната среда и климатичните промени“ на ФМ на ЕИП 2014-2021

Друго условие, което гражданите поставят във връзка с новите специални съдове е свързано с финансовите условия за ползването им. **Готовността на хората да се възползват от нововъведенията пада до около 50% , когато се обвърже с конкретен финансов ангажимент.** От тях 32% са съгласни общината да осигурява такива съдове и извозването на отпадъците от тях, но само ако увеличението на такса смет, която плащат, е до 10%. Други 5% са съгласни, ако увеличението е до 20%, а 12% одобряват идеята дори това да означава поскъпване на такса смет с повече от 20%. 51% е делът на гражданите, които не биха искали общината да осигурява такива съдове и извозването на отпадъците от тях, ако това би означавало повишаване на такса смет, която плащат. Дадените отговори на този въпрос са в пряка зависимост от доходите на домакинствата. Колко по-ниски доходи имат те, толкова по-малко склонни са да одобряват подобни нововъведения, ако те са обвързани с финансов ангажимент от тяхна страна.

4.6. Предпочитани и ползвани информационни канали във връзка с реда и възможностите за сметосъбиране и сметоизвозване

Гражданите на община Русе научават за реда и възможностите за сметосъбиране и сметоизвозване най-често от информацията, поставена върху наличните съдове около дома им/в населеното място (53%). Също често ползван информационен канал са личните контакти с приятели/роднини (36%). 20% пък заявяват, че се информират от печатни материали, които се

разпространяват в населеното място (това са само граждани на гр. Русе). Други канали, които си струва да се споменат са фейсбук страницата на общината (11%), сайта на общината (8%) и общински служители (7%). 13% от запитаните заявяват, че не се интересуват/не се информират по тази тема. Хората с нисък социален статус (доходи, образование) по-често използват личните си контакти, за да получават такава информация.

Когато мислят за потенциални удобни начини за получаване на такава информация, гражданите на община Русе отдават най-голямо предпочитание на досега използваната практики за следене на информацията върху самите съдове за изхвърляне на отпадъци (62%). На следващо място, 39% считат за удобен начин да се информират наличието на стикери/табели, разположени на различни места в населеното място. Сходен е делът на предпочитащите брошури/листовки (37%). Онлайн каналите като най-полезни и удобни се посочват съответно от 26% (най-вече младите хора) - за постове във фейсбук страницата на общината и 14% - за съобщения в уебсайта на общината. 15% предпочитат да получават такава информация в устна форма, от служители на общината, а едва 7% - във видео материали.

По какъв начин ще ви бъде най-полезно и удобно да получавате информация във връзка с реда и възможностите за изхвърляне на различни видове отпадъци и сметосъбиране? (%)
(възможен е повече от един отговор)

База: Цялата извадка

Този документ е създаден в рамките на проект BGENVIRONMENT-3.002-0005-C02 „Мерки за подобряване управлението на отпадъците в общините Русе, Тутракан, Сливо поле и Ветово“, който се осъществява с финансовата подкрепа на Програма „Опазване на околната среда и климатични промени“, чрез ФМ на ЕИП 2014-2020 г. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Община Русе и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор и/или Офиса на Финансовия механизъм“.